

УДК [378:32](477.63)

Токовенко О.С.,
Дніпропетровський національний університет

Токовенко Олександр Сергійович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри політології Дніпропетровського національного університету. Коло наукових інтересів – дослідження проблем державотворення та організації політологічної освіти у південному регіоні України.

Діяльність Дніпропетровського національного університету по підготовці фахівців-політологів

У статті на основі досвіду Дніпропетровського національного університету розглянуто проблеми підготовки сучасних висококваліфікованих фахівців-політологів.

The issue contains review of the problem of high-qualified specialists in the field of political sciences preparing.

ХАРАКТЕРНИМИ ознаками процесів державотворення незалежної України є активний розвиток політичної системи, формування інституцій громадянського суспільства, оптимізація партійної та виборчої системи, активізація процесів елітоутворення, формування засад якісно нового рівня розвитку політичної свідомості, політичної культури тощо.

Все це потребує підготовки для України фахівців-політологів високого ґатунку, з аналітичними навичками та вмінням застосовувати теоретичні знання в практичній діяльності. Придніпровський регіон займає особливе місце в політичному житті сучасної України, що зумовлено як чинниками історичного порядку, так і високим рівнем концентрації у регіоні економічного, організаційного, інтелектуального потенціалу.

Відповідальне завдання підготовки політологів, кваліфікація яких відповідає високим рівням регіональних вимог, покладено на Дніпропетровський

національний університет. Досвід, який накопичений в ДНУ з питань підготовки фахівців-політологів, дає підстави зробити певні висновки і окреслити проблеми, що постали на цьому шляху. Саме це є метою даної статті.

Починаючи з 1990-го року, в ДНУ здійснюється набір студентів-політологів, перший випуск яких відбувся у 1995 році. За цей час підготовлено більш ніж 200 спеціалістів та магістрів. Аналіз практичної діяльності молодих фахівців ДНУ дає підстави зробити декілька висновків.

Значна кількість випускників-політологів працює в органах державної влади та місцевого самоврядування: в апараті Верховної Ради, облдержадміністраціях, міськвиконкомах, районних адміністраціях. Здебільшого вони займаються безпосередньою політологічною діяльністю, тобто виконують відповідні функції в управліннях, відділах внутрішньої політики, що сьогодні сформовані у держструктурах. У цьому зв'язку звертає на себе увагу суттєва проблема ситуація. Відомо, що підготовка держслужбовців покладена на відповідні магістратури держуправління. Тому фахів-

цю-політологу для того, щоб працювати в держустанові, потрібно отримати ще одну освіту держслужбовця. Складається парадоксальна ситуація: дипломований політолог не має права працювати в управлінні внутрішньої політики без продовження своєї освіти в магістратурі держуправління, де повинен вивчати дисципліни, більшість з яких він вже вивчав в університеті.

На наше запитання до відповідних чиновників, які працюють у Міністерстві освіти та науки, з цього приводу відповідь одна: університети не мають права здійснювати підготовку держслужбовців. Можна погодитися з подібною логікою в тому випадку, якщо це стосується випускників, які мають технічну, природознавчу, навіть і гуманітарну освіту. Дійсно, вони потребують додаткових управлінських знань. Але коли ставиться питання до тих же чиновників, чи розуміють вони відмінність між теорією держуправління взагалі і політичним управлінням, чи потребує сучасне суспільство управління політичними процесами не тільки на рівні держави, але також і в громадянському суспільстві, як можна навчити людину, яка не має базової політологічної освіти, основам політичного управління, відповіді ми не отримуємо.

Рішення цієї проблеми знаходиться на поверхні. Посадовці Міністерства освіти та науки повинні розуміти особливості політичного управління і надати право здійснювати підготовку фахівців з політичного менеджменту в магістратурах тих вищих навчальних закладів, які отримали ліцензію на підготовку політологів і мають IV рівень акредитації.

Підготовка фахівців з політичного управління вкрай актуальна і у зв'язку з аналізом іншого напрямку діяльності випускників-політологів, а саме – тих, хто працює в центральних апаратах та місцевих осередках політичних партій. Дійсно, із введенням пропорційної виборчої системи роль та значення політичних партій у політичному житті нашої держави стає більш помітною. Кожна партія сьогодні розуміє, що зайняти значний сегмент у політичній палітрі України неможливо без побудови міцної партійної вертикалі, тобто створення розгалуженої системи партійних осередків на регіональному рівні. Саме для цього потрібні кваліфіковані фахівці-політологи, які мають поглиблену підготовку в галузі політичного менеджменту.

Але тут ми знову виходимо на необхідність вирішення цілої низки проблем, що стосуються насамперед міністерських стандартів з підготовки фахівців-політологів. Подібні стандарти, тобто освітньо-професійні програми (ОПП), освітньо-кваліфікаційні характеристики (ОКХ), тісно пов'язані з державним класифікатором професій. Вищі навчальні заклади при умові отримання відповідної ліцензії мають право здійснювати підготовку фахівців з напрямків та спеціальностей, які визначені подібним класифікатором.

У випадку з політологією ми знову потрапляємо у парадоксальну ситуацію. У державному класифікаторі визначено, що підготовка фахівців-політологів може здійснюватись за напрямком “Політологія” і за однією спеціальністю – теж “Політологія”. Якщо ж виникає потреба у підготовці фахівців з політичного менеджменту, то це потребує розробки відповідних ОПП та ОКХ, що суперечить існуючому класифікатору професій.

До речі, така ж парадоксальна ситуація склалася і з іншим напрямком практичної діяльності випускників-політологів, тобто з тими, хто працює у різного роду PR-структурах політтехнологами. Усі ми усвідомлюємо, що професія політтехнолога реально існує. Більш того, вона є дефіцитною на ринку праці й актуальна не тільки під час виборчих кампаній. Але юридично такої професії не існує, тобто навчальні заклади не готують фахівців, в дипломах яких було б записано: спеціальність – політтехнологія. Це дає можливість займатися подібною діяльністю, яка вимагає високої професійної підготовки, будь-кому, хто називає себе політтехнологом, але не має відповідної кваліфікації; подібна ситуація має наслідком дискредитацію цієї професії.

Чому склалася така ситуація? Відповідь зрозуміла: ми не маємо формального права здійснювати підготовку фахівців-політтехнологів внаслідок відсутності у державному класифікаторі відповідної спеціальності та її ОПП та ОКХ.

Що робити в подібній алогічній ситуації? Зрозуміло, що однією критикою існуючого стану справ обмежуватися замало. Тому ми докладаємо зусилля, щоб здійснити практичні кроки в напрямку розв'язання подібного протиріччя. Насамперед, це стосується нашої діяльності в складі науково-методичної комісії з політології Міністерс-

тва науки та освіти, у функціональні обов'язки якої входить розробка відповідних стандартів. Перші кроки в цьому напрямку вже зроблено: докладено певних зусиль щодо оптимізації існуючих ОПП та ОКХ з політології, нова редакція яких у найближчому майбутньому, сподіваємось, буде затверджена Міносвіти. Наступним кроком повинно стати юридично обґрунтоване клопотання про внесення відповідних змін до державного класифікатора професій, а саме виокремлення в напрямку підготовки "Політологія" окремих спеціальностей: "Політичні технології" та "Політичний менеджмент".

Ще одним пріоритетним напрямком діяльності наших випускників є викладацька робота. Наші вихованці працюють в багатьох навчальних закладах регіону III та IV рівня акредитації. Але і в цьому питанні існують суттєві проблеми. Відомо, що система державного розподілу випускників, завдяки якій формувалася та відновлювалася кадровий склад викладачів кафедр суспільно-гуманітарного профілю, вже практично не працює. Наслідком відсутності ротації кадрів на кафедрах є зниження рівня мотивації до постійного зростання наукової та методичної майстерності викладачів. Проблема працевлаштування випускників ВНЗ є болючою і відомою всім деканам та завідувачам випускаючих політологічних кафедр. Вирішення цієї проблеми ми бачимо шляхом укладання угод між обласними держадміністраціями, міськвиконкомами і їх відповідними управліннями, що займаються освітою та вищими навчальними закладами, які мають ліцензію на підготовку політологів. Саме так ми намагаємось ставити питання у себе в Дніпропетровську і сподіваємось на підтримку керівництва області та міста.

І нарешті – науковий напрямок підготовки наших студентів. Для нас ця діяльність є пріоритетною, і саме на ній ми робимо особ-

ливий наголос в ході навчального процесу. Виходячи з того, що діяльність сучасного політолога потребує насамперед креативного стилю мислення, ми намагаємось вже з молодших курсів привчити своїх студентів до практики наукового пошуку. Подібний підхід вже дає свої наслідки. За останні декілька років викладацький склад університетських політологів значно помолодшав за рахунок залучення до викладацької діяльності своїх же випускників. Майже всі наші молоді колеги вже захистили кандидатські дисертації і активно працюють над докторськими. Саме завдяки їх науковій активності значно зросла якість нашої наукової продукції. В цьому контексті ми розглядаємо як визнання зростаючого наукового рівня дніпропетровських політологів відкриття ВАКом України при Дніпропетровському національному університеті спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.01 – теорія та історія політичної науки, 23.00.02 – політичні інститути і процеси.

Таким чином, на нашу думку, можна констатувати, що підготовка політологів Дніпропетровським національним університетом поступово набирає необхідних організаційно-методичних, теоретико-методологічних ознак, формується наукова школа, підвищується якість підготовки студентів, аспірантів. В той же час ми бачимо проблеми на цьому шляху, намагаємось не тільки звернути увагу на них наукового товариства, але докласти зусиль до їх розв'язання. Це стосується насамперед відкриття нових спеціальностей, за якими потрібно готувати фахівців-політологів, прийняття нових ОКХ та ОПП, оптимізації механізмів залучення кваліфікованих молодих спеціалістів до практичної діяльності, формування нової генерації вчених-політологів тощо.

Література

1. Постанова Верховної Ради України "Про затвердження національної програми патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства" від 15 вересня 1999 р. № 1697.
2. Лист Міністерства освіти і науки України N 1/9-258 від 12.06.2000 "Про вивчення соціально-гуманітарних дисциплін у 2000 - 2001 навчальному році.
3. Современное политическое сознание в США / Э.Я. Баталов, А.Ю. Мельвиль, Б.В. Михайлов и др. - М.: Наука, 1980. - 446 с.
4. Цимбалістий Б. Політична культура українців // Сучасність. - 1994. - №№ 3, 4.
5. Навроцкий А.И. Особенности менеджмента высшей школы в условиях ее инновационной трансформации. Вестник Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина // Социологические исследования современного общества: методология, теория, методы. – 2000. – № 492 – 200 с.